

Osnovna šola Gustava Šiliha Laporje
Laporje 31 · 2318 Laporje
Telefon: 02 829 58 50 · Faks: 02 829 58 53
www.os-laporje.si · group1.osmbgs@guest.arnes.si

ALI VE NAŠA PISAVA O NAS VEČ, KOT MI SAMI?

Psihologija
Raziskovalna naloga

Avtor: Luka Urban Kitek, 8. a
Mentorica: Saša Krajnc Bek, prof.

Laporje, 2018

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem vsem, ki so mi pomagali na poti do raziskovalne naloge. Predvsem se zahvaljujem mentorici Saši Krajnc Bek, ki me je med izdelavo raziskovalne naloge vedno spodbujala ter usmerjala k cilju, kljub temu da mi je motivacija večkrat upadla. Zahvaljujem se tudi staršema, ki sta mi pomagala dodelati idejo za to raziskovalno nalogo. Med drugim hvala tudi gospe Boženi Ferenčina Brence, ki je raziskovalno nalogo lektorirala, ter gospe Nuši Oder, ki je prevedla povzetek.

KAZALO VSEBINE

POVZETEK.....	5
1 UVOD	6
2 TEORETIČNI DEL	7
2. 1 Zgodovina grafologije	7
2. 2 Osnove grafologije.....	7
2.2.1 Pridobivanje vzorca.....	7
2.2.2 Začetek analize.....	7
2.2.3 Cone	9
2.2.4 Naklon osnovne linije	10
2.2.5 Velikost pisave	11
2.2.6 Pritisk pisave.....	12
2.2.7 Povezanost potez	13
2.2.8 Presledki med črkami.....	15
2.2.9 Robovi pisave	16
2.2.10 Splošne oblike črk.....	17
2.3 Forenzično preiskovanje pisav.....	20
3 EMPIRIČNI DEL	22
3.1 Raziskovalne metode	22
3.2 Raziskovalni intervju z ministrstvom za notranje zadeve.....	22
3.3 Rezultati grafološke analize	23
3.3.1 Miselni procesi, produktivnost ter sposobnosti	24
3.3.2 Odnosi do samega sebe ter čustva	24
3.4 Raziskovalni intervju z mentorico.....	24
4 RAZPRAVA	25
5 ZAKLJUČEK.....	26
6 VIRI IN LITERATURA.....	27
7 PRILOGE.....	28
PRILOGA A – Rokopis.....	29
PRILOGA B – Pismo ministrstvu za notranje zadeve	30
PRILOGA C – Odgovor ministrstva za notranje zadeve.....	31
PRILOGA D – Rešen vprašalnik s prepoznanimi osebnostnimi lastnostmi	32

KAZALO SLIK

Slika 1 Desno obrnjen naklon.....	11
Slika 2 Enakomeren ter nevtralen naklon.....	11
Slika 3 Naklon črk pri nalizi	11
Slika 4 Relativno široka pisava.....	12
Slika 5 Relativno ozka pisava	12
Slika 6 Močan pritisk	13
Slika 7 Rahel pritisk	13
Slika 8 Primer girlande	14
Slika 9 Primer arkade.....	14
Slika 10 Primer oglate pisave.....	14
Slika 11 Primer vijugaste pisave	15
Slika 12 Primer poudarjeno širokih presledkov.....	15
Slika 13 Primer ozkih presledkov	15
Slika 14 Zgoraj: primer vseh robov ozkih; na sredini: primer vseh robov širokih; spodaj: primer vseh robov neenakomernih.....	17
Slika 15 Prva vrsta: primer ostrih kotov; druga vrsta: primer bahavo okrašenih črk; tretja vrsta: primer arkadnih potez proti levi; četrta vrsta: primer visokih ter ozkih črk; peta vrsta: primer ovalov z odprtino na vrhu	18
Slika 16 Prva vrsta: primer potez po isti poti, druga vrsta: primer polnih in dolgih ter polnih pentelj v spodnji coni; tretja vrsta: primer trikotnih pentelj v spodnji coni; četrta vrsta: primer arkadne poteze v spodnji coni usmerjene v levo; peta vrsta: primer nepozornosti na podrobnosti	19
Slika 17 Prva vrsta: primer neprimernih dodatkov; druga vrsta: primer nedokončanih črk; tretja vrsta: primer originalnih, kreativnih, čitljivih črk; četrta vrsta: primer podaljšanih, iztegnjenih potez; peta vrsta: primer pod linijo, ravnega, nagnjenega začetka; šesta vrsta: primer neustrezno zaobljenih vrhov malih črk; sedma vrsta: primer natančnih črk	19
Slika 18 Prva vrsta: primer široke pentlje pri črki "e"; druga vrsta: primer uravnotežene črke "f"; tretja vrsta: primer visoke, polne pentlje pri črki "p"; četrta vrsta: primer pentlje na prvem delu črke "r"; peta vrsta: primer pentlje na drugem delu črke "r"	20
Slika 19 Rokopis za grafološko analizo	29
Slika 20 Odgovor ministrstva za notranje zadeve.....	31
Slika 21 Rešen vprašalnik s prepoznanimi osebnostnimi lastnostmi	32

POVZETEK

Prvoten namen raziskovalne naloge o grafologiji je bil, da se prepričam, ali dejansko naša pisava ima nek pomen oziroma se da iz nje razbrati osebnostne lastnosti pisca. Posledično sem se skozi teorijo želel naučiti, kako poteka grafološka analiza, ter se je tudi sam lotiti oziroma jo sam opraviti. Hkrati pa sem želel spoznati razširjenost uporabe grafološke analize v praksi (npr. pri slovenski policiji).

V raziskovalni nalogi sem uporabil tri metode dela. V teoretičnem delu sem uporabil metodo dela z viri ter literaturo, nadaljeval sem z raziskovalnim intervjujem ter grafološko analizo kot analizo praktičnega primera pisave, ki sem jo prav tako zaključil z raziskovalnim intervjujem.

Ugotovil sem, da je grafologija kot način prepoznavanja osebnostnih lastnosti posameznika precej zanesljiva metoda, saj se da z njo zelo natančno določiti posamezne lastnosti pisca. Vendar njena uporaba ni razširjena npr. v policijskih krogih, saj jih pri preiskovanju kaznivih dejanj ne zanima toliko osebnostni profil storilca, kot način prepoznavanja storilcev. Zato je pri policiji bolj v uporabi forenzično preiskovanje rokopisov in podpisov. Hkrati sem iz teoretičnega dela in kasneje posledično iz rokopisa ugotovil, da mora vzorec pisave dejansko imeti vse sestavne dele, kot je predpisano, ter mora biti napisan po pravilih, da se iz njega lahko naredi relevantna analiza.

Ključne besede: grafologija, pisava, rokopis, forenzično preiskovanje

ABSTRACT

The initial purpose of the research paper on graphology was to find out whether our handwriting really has a certain meaning and what is more, to find out whether we can make out personality characteristics of the author from it. Consequently, my aim was to learn from the theory, how graphology analysis works and to try it myself. Furthermore, I was eager to find out the extent of usage of graphology analysis in practise. (ex. with the Slovenian Police)

Three methods of work were used in the research paper. In the theoretical part I used the method of working with resources and literature, I proceeded with a research interview and graphology analysis as an analysis of a practical example of handwriting, which I also finished with a research interview.

My conclusions are that graphology as a way of recognizing personality characteristics is a pretty reliable method, since specific characteristics of the author can be precisely determined from it. However, its usage is not widespread with the police, since the police is more interested in the way of recognizing the criminals rather than personal profile of criminals. That is why forensic investigation of manuscripts and signatures is more often used with the police.

At the same time, I could conclude from the theoretical part and later consequently from the manuscript that the sample of a handwriting must consist of all components as prescribed and that it must be written according to the rules in order to do a relevant analysis from it.

Key words: graphology, handwriting, manuscript, forensic investigation

1 UVOD

Vsi vemo, da je pisava vsakega posameznika drugačna. Ampak ali vemo tudi to, da lahko iz pisave ljudi "razberemo" njihovo osebnost? Ta podatek mi je bil tako zanimiv, da sem se odločil raziskati, koliko resnice se skriva v njem, ter se tudi sam lotiti grafološke analize.

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika, je "grafologija proučevanje ter ugotavljanje človekovega značaja iz njegove pisave" (1995: str 256).

Vsak posameznik ima svoj stil pisanja, ki na nek način izvira iz osnov, ki se jih je naučil ob začetku šolanja, kasneje pa ga je spreminjal odvisno od načina življenja ter potreb družbe, službe. Predvsem pa vsebuje pisava poleg samega fizičnega izgleda tudi psihološki vidik posameznika, ki to pisavo piše. In grafologija se ukvarja prav s tem vidikom.

Grafologija ni priznana kot znanstvena veda in zaradi tega je v institucionaliziranih ustanovah (kot npr. v policiji) ne uporabljajo za preiskovanje posameznih primerov kaznivih dejanj.

Prvoten namen moje raziskovalne naloge je bil, da dokažem, da iz rokopisa posameznika dejansko lahko razberemo njegove osebnostne lastnosti.

V povezavi s tem sem si zastavil nekaj raziskovalnih vprašanj.

- V kolikšni meri lahko grafološka analiza razkrije osebnostne lastnosti?
- Ali je način pridobivanja vzorca pomemben za rezultat grafološke analize?
- Ali se grafologija uporablja kot sredstvo za razrešitev neznank (iskanje osumljencev, analiza grozilnih pisem...) v slovenski policiji?

Iz teh raziskovalnih vprašanj sem postavil naslednje hipoteze.

- Posameznik pri sebi prepozna od 61 % do 70 % osebnostnih lastnosti, ki so bile razbrane iz grafološke analize njegove pisave.
- Menim, da je rezultat grafološke analize odvisen od pogojev in pravil, na podlagi katerih nastane rokopis.
- Menim, da se grafologija ne uporablja kot sredstvo za razrešitev neznank v slovenski policiji.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Zgodovina grafologije

Aristotel (grški filozof, ki je živel od leta 384 do 322 pr. n. št.) je avtor enega prvih zapisov o pisavi, čeprav takrat grafologija ni bila splošno znana. Poleg Aristotela je pisavo omenjal tudi William Shakespeare, in sicer v svoji igri Dvanajsta noč. Prva uradna knjiga o grafologiji je izšla leta 1622. Napisal jo je italijanski zdravnik in filozof Camillo Baldo. Prvo šolo grafologije je ustanovil Abbe Jean-Hippolyte Michon leta 1871. Nekaj let zatem je napisal še dve pomembnejši knjigi o tej tematiki ter ustanovil časopis La Graphologie. Le-ta izhaja še danes. Jean-Hippolyte Michon je v svojem življenju skupaj s svojimi učenci analiziral na tisoče vzorcev pisave. Eden izmed njih, Jules Crepieux-Jamin, je razširil njegovo življenjsko delo in sicer, da je začel poudarjati, kako pomembno je, da na pisavo gledamo kot na sliko v okvirju (Gardner, 2010).

Prve raziskave na temo grafologije so temeljile zgolj na opazovanju in ne na praktičnih raziskavah, grafologijo pa so nemški znanstveniki oziroma psihologi povezali s psihologijo šele v 19. stoletju. Eden najpomembnejših korakov za grafologijo se je zgodil po zaslugi Ludwiga Klagesa. Eno izmed prvih ter najbolj slavnih grafoloških društev pa je bilo društvo več študentov ter njihovega profesorja, ki so si nadeli ime Pariško grafološko združenje. To društvo je bilo aktivno le do druge svetovne vojne. Med najpomembnejše grafologe lahko uvrščamo tudi Edgarja Allana Poeja, ki je analiziral pisave in nekaj analiz tudi objavil. Njegove metode dela so imele zelo svojevrsten značaj. Svojemu delu je pravil avtografija, imel pa je tudi kar nekaj teorij o človekovi pisavi (Gardner, 2010).

2.2 Osnove grafologije

2.2.1 Pridobivanje vzorca

Preden se lotimo grafološke analize, moramo pridobiti vzorec. Pridobivanje vzorca je zelo pomembno in mora biti opravljeno po določenih pravilih. Ruth Gardner (2010) določa naslednja pravila.

1. Pisec naj vedno piše na brezčrtni A4 list. Nikoli ne sme pisati na majhen košček papirja oz. razglednico, prtiček itd.
2. Pisec naj si izbere med tremi vrstami pisal (kemičnim svinčnikom, keramičnim svinčnikom ali nalivnim peresom). Nikoli naj ne piše s svinčnikom ali flomastrom.
3. Pisec naj napiše vsaj 100 besed, čeprav bo analiza lahko boljša, če bo popisana celotna stran ali več.
4. Pisec naj napiše svoje besedilo (npr. spis), saj bo tako besedilo še najbolj tekoče.

Pri pridobivanju vzorcev je pomembnih še več pravil, vendar Gardnerjeva (2010) trdi, da so najbolj pomembna zgoraj omenjena. Eden izmed nasvetov pred analizo je tudi, da pisca prosimo, naj nam prinese še en vzorec, ki ga je napisal, ko je bil čustveno nestabilen oziroma ko je doživljal čustvene vzpone in padce.

2.2.2 Začetek analize

Ruth Gardner (2010) meni, da je pri analizi zelo pomembno upoštevati vse piščeve dejavnike v pisavi oz. vse posamezne rezultate piščevih vzorcev kot celoto (razmišljati

moramo izven škatle). Pri analizi prav tako ne smemo analizirati vsake besede posebej, temveč moramogledati na rokopis kot na celoto oziroma kot na "sliko znotraj okvira".

V začetku je priporočeno, da svoje prve "občutke" oziroma ugotovitve glede pisave, ki jo želimo analizirati, zapišemo na list, da jih bomo kasneje lažje "povezali" med sabo. Ena izmed najtežjih faz grafološke analize je analiza sama oziroma poglobljeno vrednotenje. Pomembno je torej, da si zapišemo vse, kar ugotovimo, npr. Ali je oblika pisave urejena? Ali je pisava pozitivna/prijetna? Ali je toga? Ali poteze pisave tečejo gladko? itd. Na pisavo ne smemo gledati kot na posamezne delce, temveč kot na celoto, saj nam bo tako veliko lažje. Ta način mišljenja nam bo prišel prav predvsem pri presoji pristnih ter neprisotnih lastnosti pisca. Vsako pretiravanje v pisavi nakazuje, da piscu nekaj primanjkuje in to želi podzavestno pokazati. Torej, večji kot je presežek ali višja kot je stopnja pretiravanja, bolj skromna je oblika. Eden izmed trikov oz. priporočil je tudi to, da začnemo analizirati rokopis na koncu, saj je na začetku pisec precej bolj nesproščen, med procesom pisanja pa se sprosti in pozabi na svoje bojazni ali druge skrbi. Čustva, ki jih je pisec občutil, se mnogokrat pojavijo v pisavi, v obliki potez oz. boljše rečeno ponavljajočih potezah. (Gardner, 2010; Barrett, 1997)

Gardnerjeva (2010) meni, da vseh informacij o posamezniku, ki mu delamo grafološko analizo, z le-to ne moremo pridobiti. Profesionalni grafologi na primer skoraj nikoli ne poskušajo napovedati točne starosti pisca, saj je to ena najbolj zahtevnih stvari pri analizi piščevih lastnosti, glede na teorijo. Eno izmed bolj splošnih stvari, ki bi jih lahko določili piscu, a jih ne, je spol. Določanje spola je namreč preveč zapleteno in se v praksi mnogokrat ne obnese.

Vedeti moramo tudi, da grafologija ni vraževerje in da z njo ne moremo napovedati prihodnosti. Grafolog nam lahko pove, kako pisec reagira na različne situacije, a to še vedno ni napovedovanje prihodnosti.

V nadaljevanju je navedenih osem osnovnih pokazateljev, ki jih je treba upoštevati pri analizi ter so ključni za uspešno analizo.

1. **"CONE** so deli prostora nad osnovno linijo in pod njo. Ponazarjajo energijo, ki jo pisec potroši na različnih področjih svojega življenja. Zgornje cone opisujejo duhovna, neotipljiva in mentalna področja življenja. Srednje cone povezujemo z vsakdanjimi opravili, kot so prehranjevanje, spanje itd. Spodnje cone pa prikazujejo temeljne potrebe človeka, spolnost in materialnost.
2. **OSNOVNE LINIJE** predstavljajo piščev način doseganja ciljev, prisotnost pesimizma ali prisotnost optimizma in pogosto tudi čustveno stanje pisca v danem trenutku pisanja.
3. **NAKLON PISAVE** izkazuje piščevo čustveno usmerjenost ter stopnjo kontrole nad čustvi.
4. **VELIKOST ČRK** ponazarja prostor, ki si ga pisec prilašča; višina ponazarja stremljenje k veličini, širina pa potreben prostor za delovanje.
5. **PRITISK** se enači z intenzivnostjo in globino čustev v času pisanja vzorca.
6. **POVEZANOST POTEZ** razkriva piščev odnos do drugih ljudi.
7. **PRESLEDKI** med črkami kažejo introvertiranost, ekstravertiranost, potlačitev in izražanje. Presledki med besedami nam pokažejo stopnjo kontakta, ki ga ima pisec s svojo okolico. Presledki med vrsticami pa izdajajo občutek za smer in urejenost.
8. **ROBOVI** odkrivajo varčnost, doslednost, strpnost, željo po ugledu in potrebo po sprejetju. Prav tako nam pokažejo, kako na pisca vpliva njegov svet." (Gardner, 2010, str. 18-19)

2.2.3 Cone

Kot že omenjeno Barrett (1997) cone rokopisa deli na zgornje, spodnje ter srednje območje.

Zgornje območje zajemajo črke b, d, f, h, k, l in t (in v nekaterih primerih pika črke "i").

Če je zgornje območje ozko v primerjavi z drugimi conami, to večinoma pomeni, da piscu primanjkuje veselja do življenja. To je človek, ki sprejema svoje mesto v svetu precej pasivno. Nagiba se k pomanjkanju domišljije, ambicij, je zmožen oz. je precej praktičen ter "zemeljski". (Barrett, 1997)

Če zgornje območje izgleda, kot da je popolnoma oziroma v veliki meri odrezano, lahko sklepamo, da je pisec takšne vrste človek, ki se odreka vsakemu poskusu izboljšave oziroma teži navzgor in preko svojega življenja.

Če je zgornje območje široko v primerjavi z drugima dvema conama, je to znak, da imamo opravka s človekom, ki si prizadeva za svoj uspeh, ali kateremu koli delu svojega življenja (bodi si duhovna sfera, sfera kreativnosti, itd.).

Neenakomerno izoblikovano zgornje območje pa lahko odraža tudi to, da ima oseba postavljen le en, jasen in absoluten, življenjski cilj.

Ozko zgornje območje je lahko povezano tudi s tem, da gre za osebo, ki ima težave z dojemanjem abstraktnega oziroma verjame samo v realne stvari.

Obogateno ali intenzivno zgornje območje predstavlja nekoga, ki ima zelo poduhovljeno osebnost, nekoga, ki redno izraža abstarktnost, denimo slikarja, pripovedovalca zgodb, igralca itd. Po drugi strani pa lahko to pomeni tudi to, da je oseba odličen ali pa celo kroničen lažnivec.

Zgornje območje bi moralo biti slogovno ustrezno z srednjim območjem, in če ni, so piščevi upi, sanje in cilji izjemno nerealni in pogosto nimajo niti osnove. Pri preiskovanju zgornjega območja moramo nameniti posebno pozornost zankam pri črkah "l", "t", in včasih pri črki "i".

Gardnerjeva (2010) k temu dodaja, da ni črke, ki ne bi imela srednje cone. Nekatere črke so v spodnji ter srednji coni, nekatere v zgornji ter srednji coni, v vseh treh conah pa je lahko samo črka "f", saj je to edina "triconska" črka v naši abecedi.

Srednja cona je najpomembnejši temelj za pisca, saj mora biti "močan" ter "čvrst" temelj naših sanj, ambicij čustev ter želja.

Spodnje in zgornje cone lahko vsebujejo posebne vijuge in zanke.

Če srednja cona ni poudarjena oz. je slabo poudarjena, to lahko pomeni, da piscu primanjkuje stabilnosti ali koherentnosti (in v nekaterih primerih praktičnosti).

Glavna nuja za določanje srednje cone je to, da določi ter oceni, kako pisec doživlja, razumeva ali občuti znanost, politiko, abstrakcijo, duhovnost, ustvarjalnost in domišljijo.

Srednja cona vsebuje črke oziroma znake, ki se ne raztezajo (vedno ostajajo v navidezni oziroma zarisani meji).

Če je poudarek na srednji coni majhen, to pomeni, da pisec poudarja kakšno drugo cono. Tak pisec se večinoma ne ozira na vsakdanje reči, prvi vtis na kakšno osebo ali na izražanje svojih potreb.

Srednje območje prav tako razkriva, kakšno mnenje ima pisec o sebi in kako vzpostavlja stike z ljudmi okoli sebe.

Če je srednje območje precej visoko v primerjavi z drugima conama, pomeni, da ima oseba zelo dobro mnenje o sebi, a lahko tudi nakazuje na aroganco ali domišljavost.

Če je srednje območje ozko, pa pomeni obratno. Ozko srednje območje lahko nakazuje tudi to, da gre za intelektualca, ki ne potrebuje veliko odobritev drugih, da bi bil uspešen/samozavesten.

Če se srednje območje širi bolj v širino in ne v višino, lahko to pomeni, da je oseba zelo samozavestna glede svojih veščin, lahko pa tudi pove, da se oseba hitro prepusti strastem. Spodnja cona tvori spodnje poteze ali spodnje dolžine sedmih črk, vključno s črko "y".

Spodnja cona je sestavljena iz vseh dvoconskih črk, ima pa samo eno troconsko črko-pisano črko "f". Intenzivnost ter velikost spodnje cone kaže na obseg pozornosti ali pa na željen obseg pozornosti posameznika. Spodnja cona ali območje razkriva tudi pozornost, ki jo pisec namenja svojim osebnim željam, ko to kombiniramo s pritiskom, pa nam razkrije stopnjo pozornosti, ki jo posameznik namenja svojim željam. Spodnje območje pa je za analitika pisave tako idealno, ker ga lažje analiziramo skupaj z več elementi pisave, kot samo s pritiskom. Med drugim ga lahko analiziramo skupaj z naklonom. (Gardner, 2010)

2.2.4 Naklon osnovne linije

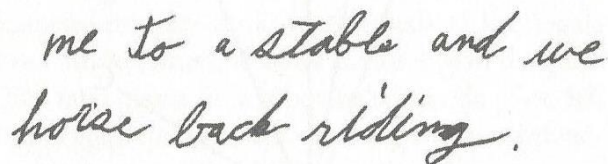
"Naklon osnovne linije so navidezne linije ali vrstice, na katerih ležijo črke". (Gardner, 2010: str. 26) Naklon osnovne linije razkrije pesimizem ali optimizem (v trenutku pisanja rokopisa) pisca bolje kot kateri koli drugi dejavnik oziroma pokazatelj v rokopisu. Če pozorno pogledamo ali preletimo svojo pisavo, ko smo samozavestni in ko smo prestrašeni, opazimo razliko. Razen v primeru, ko imamo izjemno samokontrolo, se bodo vrstice usmerile navzdol. Ko pa se pisec med pisanjem počuti ljubljene, polnega energije ter svežine, se bo zgodilo ravno nasprotno kot pri pomanjkanju samokontrole, vrstice se bodo usmerile navzgor. Usmeritve vrstic pa ne smemo gledati preveč "monotono", saj moramo temu prištevati še druge dejavnike piščeve pisave. Ruth Gardner je prav tako omenila v svoji knjigi, da je veliko lažje analizirati naklon vrstic tako, da list zavrtimo za 90 stopinj in si vrstice ogledamo od strani (kot poldnevneke na zemljevidih itd.).

Gardnerjeva (2010) nadaljuje, da moramo pri naklonu osnovnih linij prav tako upoštevati, da je osnovna usmerjenost linij odvisna od fizičnega in mentalnega stanja pisca, zato je boljše, da imamo pred seboj več vzorcev pisave istega pisca ter da so ti vzorci napisani v različnih obdobjih pisca.

- Če je osnovna linija usmerjena navzgor proti desni, je pisec občutil svežino, radost, vznemirjenost (pozitivno) ali ljubezen.
- Ko je osnovna linija pisave usmerjena navzdol proti desni, pa se je pisec verjetno počutil potrtega, vznemirjenega (negativno), bolnega ali prestrašenega.
- Kadar je osnovna linija večinsko vzporedna z drugimi, lahko pisca označimo kot zanesljivega, zadržanega ter kot osebo, ki je virtuoz, kadar pride do zadrževanja in prikrievanja čustev, a samo če to potrjujejo tudi drugi dejavniki.
- Ko so osnovne linije tako popolne, kot bi pisec pisal z ravnilom ali črtalnikom, to nakazuje, da ima pisec (ali vsaj želi imeti) popolno kontrolo nad svojim življenjem.

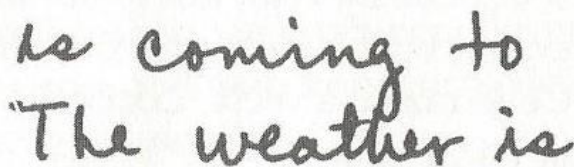
Podatke o piscu pa lahko zberemo tudi iz naklona črk in ne samo iz naklona oz. usmerjenosti vrstic. Glede na podatke Ruth Gardner (2010) trdi, da okoli 70 % ljudi piše z rahlo desnim naklonom, okoli 15 % z rahlo levim naklonom ter okoli 15 % ljudi brez naklona (s pokončno pisavo). Naklon pisave lahko odkrije zelo očitne, a tudi zelo pomembne lastnosti (za analizo).

Oseba, ki piše z naklonom, obrnjenim naprej oziroma v desno, je usmerjena k prijateljstvu, odprtosti, dobri prihodnosti, uslužnosti itd.

Slika 1 Desno obrnjen naklon (Vir: Gardner, 2010)

Pisec, ki piše z levo usmerjenim naklonom, se precej nagiba k preteklosti, se odvrča od ljudi in se izolira od drugih ljudi ter vrstnikov. Takšni pisci se bolj osamijo kot tisti z desnim naklonom, a imajo zaradi izoliranosti tudi več energije in časa za ustvarjalne dejavnosti.

Slika 2 Enakomeren ter nevtralen naklon (Gardner, 2010)

Naklon črk moramo vedno povezati z drugimi dejavniki. Veliko ljudi bo dejalo, da nikoli ne pišejo z istim naklonom črk, in seveda imajo prav, saj se njihovo čustveno razpoloženje spreminja glede na situacijo in s tem tudi njihov naklon pisave.

Slika 3 Naklon črk pri nalizi (Gardner, 2010)

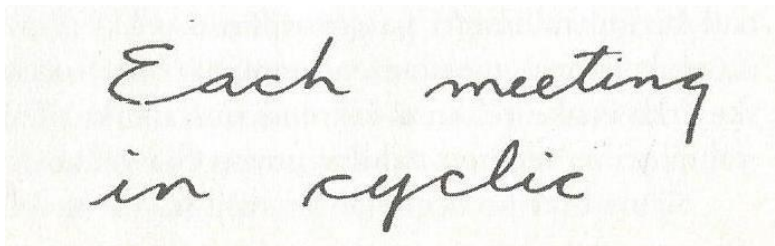
Kadar pa je govora o stopnji naklona pisca, se je pametno držati pravila, ki ga je navedla Ruth Gardner (2010; str. 29): "Bolj je naklon ekstremen, bolj skrajna je tudi narava pisca."

2.2.5 Velikost pisave

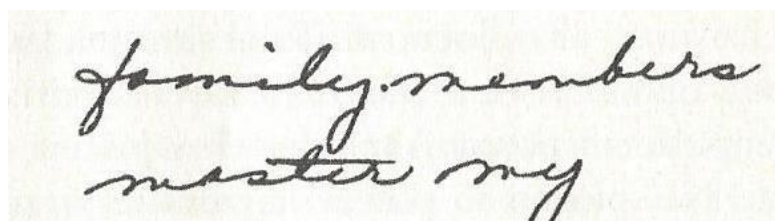
Velikost pisave odraža stopnjo spoštovanja, ki jo ima pisec do samega sebe. Velikost pisave pa nakazuje tudi stopnjo oziroma prisotnost samozavesti ter obseg življenjskega prostora, ki ga pisec pripisuje samemu sebi. Za velikost pisave obstaja posebno merilo, ki ga je navedla Ruth Gardner leta 2010: "Če vse enoconske črke merijo v višino manj kot tri

milimetre, taka pisava šteje za majhno; pri črkah nad štirimi milimetri pa govorimo o veliki pisavi (str. 31).”

Za pravilno uravnoteženost morajo biti vse črke (tudi dvo-conske ter tro-conske) približno enake velikosti v srednji coni. Širino črk ocenjujemo tako, da gledamo širino črke v primerjavi z višino črke. Npr. kadar je črka širša kot višja, velja za široko pisavo, kadar pa je ožja kot višja, pa velja za relativno ozko pisavo (Gardner, 2010).

Slika 4 Relativno široka pisava (Gardner, 2010)

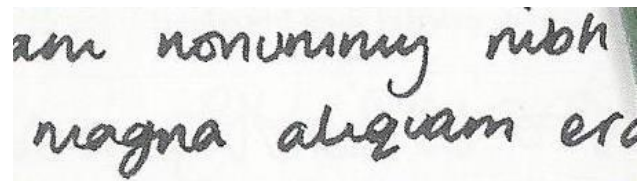

Slika 5 Relativno ozka pisava (Gardner, 2010)

Višina črke ponazarja piščevo težnjo ter željo po ugledu oziroma slavi. Visoka pisava prav tako nakazuje na to, da je pisec ambiciozen in daljnoviden, a mu primanjkuje obzirnosti, zmernosti ali objektivnosti. Širina pisave nakazuje na to, koliko življenjskega prostora pisec potrebuje, da funkcionira pravilno ali koliko prostora ima na splošno. Poleg tega nam piščeva širina pisave pove tudi piščevo potrebo po tem, da se posveča samemu sebi. Prav tako prikazuje piščevo zaupanje, ponos, pomanjkanje discipline ali obzirnosti, iskrenost in družabnost. Majhna pisava predstavlja osebo, ki gleda na življenje skozi "mikroskop", ki je skromna, zadržana, je sposobna velike koncentracije, je varčna, a zna biti precej pikolovska. Ozka pisava govori o zadržanosti, konservativnosti, omejevanju, plašnosti, izoliranosti ter samo-disciplini itd. Neenakomerna pisava pa razkriva muhavost, razigranost, nepredvidljivost itd. (Battestin, 2008; Gardner, 2010)

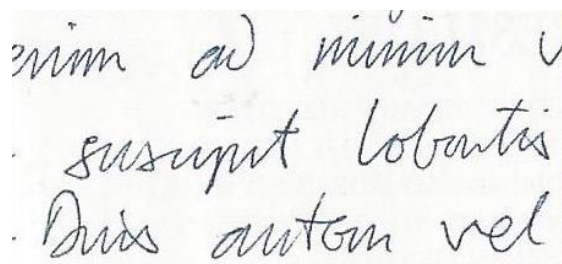
2.2.6 Pritisk pisave

Iz pritiska lahko grafolog razbere veliko informacij, npr.: piščevo vitalnost, odločnost v času pisanja rokopisa itd. Pritisk je tako zelo uporabna stvar za grafologa, ker se pritiska v danem trenutku ne da kontrolirati, saj je le-ta popolnoma podzavesten. Zaradi tega je pritisk eno izmed najbolj točnih meril pri grafološki analizi. Na splošno pa so poteze, ki tečejo navzdol, težje, kot tiste, ki tečejo navzgor in se razširijo po zgornji coni. Občutek nadvlade, napetosti, naklonjenosti ali prizadevnosti bo povzročil vidno močnejši pritisk. Močan pritisk pa razkrije tudi odločnost, globoko čustveno osebnost in močno življenjsko silo. Takšne vrste pisec pomni dogodke zelo dolgo in bo iz njih večkrat izhajal; večkrat bo te dogodke čustveno doživljal, poleg dogodkov pa bo pomnil tudi krivice. Zelo močan pritisk nakazuje na slabo kontrolirano energijo, bolezen v piščevem življenju, nečimrnost, pa tudi skrivnostnost. Če se pojavi močan pritisk v kombinaciji s počasno pisavo, lahko nakazuje na frustracijo ali depresijo ter na to, da si pisec "ne da duška". (Barrett, 2017)

Slika 6 Močan pritisk (Barrett, 1997)

Pri rahlem pritisku lahko ugotovimo, da je oseba občutljiva, prizanesljiva, nežna in da se izogiba trenjem (ali svojim obvezam). Če je pritisk neenakomeren, ali nima pravilnega ritma, lahko ta lastnost pomeni, da ima pisec v sebi nerazrešeno jezo, ki je lahko zavestna ali podzavestna. Moramo pa vedeti, da je neenakomeren pritisk vedno negativen dejavnik oziroma element v piščevem rokopisu. (Barrett, 1997)

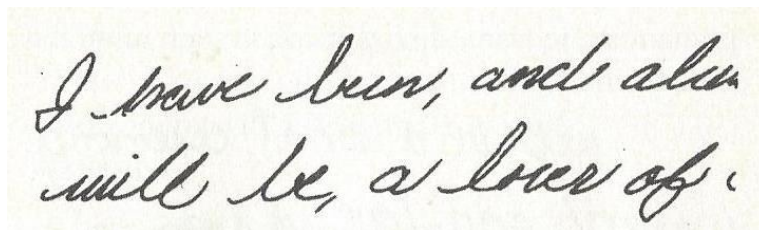

Slika 7 Rahel pritisk (Barrett, 1997)

2.2.7 Povezanost potez

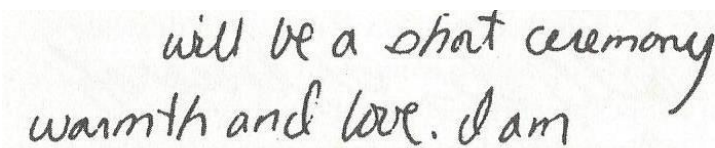
Obstajajo štiri glavne skupine za določanje povezanosti potez, kot jih je razdelila in opisala Gardnerjeva (2010). Čeprav večina ljudi uporablja le eno izmed teh skupin, je kar pogosto, da pisec piše s kombinacijo načinov povezovanja potez. Povezanost potez nam pove, kakšen odnos ima pisec do drugih ljudi.

GIRLANDA je okrogla, "kupi" podobna poteza. Takšne oblike pisav se večinoma učijo v zahodnih kulturah. Na splošno je girlanda najhitrejša, najenostavnejša in najbolj naravna oblika poteznosti. Ko človek zraste, se mu lahko ta vrsta pisave spremeni ali pa ostane popolnoma nespremenjena. Če girlanda ostane, ko je človek starejši od osemnajst let, pomeni, da je pisec dovzeten ter odprt do vseh zunanjih dejavnikov. Stopnjo dovzetnosti pa sodeč po Ruth Gardner (2010) določamo tako, da bolj kot je "kupa" ali "dolina" globoka, bolj je pisec dovzeten. Več kot pa je prostora v kupi na sploh, več ima pisec prostora za sprejemanje zunanjih dejavnikov. Pisec, ki piše z girlando, je dober poslušalec, je simpatičen in prijazen, se večkrat izogiba konfliktom je pa tudi (najverjetneje) precej družaben. Kadar je girlanda razmeroma zelo globoka, je pisec dobrosrčen, globokomiseln, sočuten do nemočnih, a lahko ima težave z lažjo depresijo, njegov karakter pa je sestavljen tako, da hitro prevzame probleme ter bolečino drugih nase. Plitve girlande namigujejo na osebo, ki je lahkomiselna, brez omejitev ali na osebo, ki je ljubezniva.

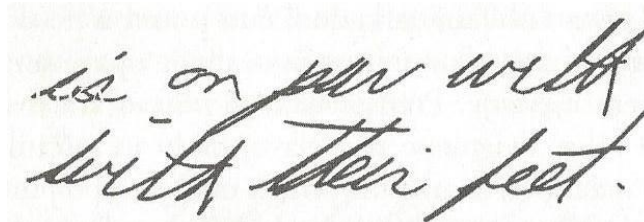
Slika 8 Primer girlande (Gardner, 2010)

ARKADA je najbolj umetniška izmed vseh tipov poteznosti, a tudi najmanj naravna, poleg tega pa je tudi precej počasna. Ta pisava največkrat označuje pisca, ki čuti potrebo po varnosti ali zaščiti. Pisec, ki izbere arkado, prav tako čuti potrebo po oddaljitvi od sveta, da lahko v miru razmišlja in se sprosti. Arkado si lahko predstavljamo kot nekakšen dežnik, ki ščiti glavo ali pa kot upognjeno roko. Bolj kot je arkada upognjena, bolj je pisec umetniški in zaščitniški; bolj kot je arkada plitva, bolj je pisec spletkarski oziroma prikriva stvari mnogim ljudem. Na splošno lahko rečemo, da bolj kot je arkada sploščena oziroma položna, bolj negativne ocene karakterja bo dobila ta oseba (s strani grafologa). Arkadna pisava namiguje na pisca, ki je sramežljiv, individualističen, zadržan, uraden ter na takšnega pisca, ki več pripisuje videzu kot karakterju.

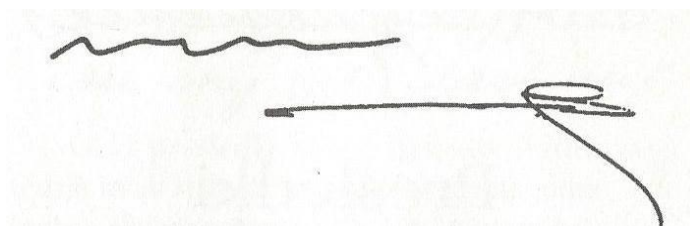
Slika 9 Primer arkade (Gardner, 2010)

OGLATA PISAVA nakazuje na najbolj kontrolirano "krčenje in sprostitev". Pisec s takšnim stilom pisave je odločen glede svojih ciljev, prav tako pa je zelo vesten, ko pride do izpolnjevanja nalog oziroma obveznosti. Za oblikovanje te počasne vrste poteznosti se mora pisec skoncentrirati in osredotočiti, kar predstavlja stres, neugodje ter omahljivost. Pisca pa vodi oz. "sili" v ta vzorec nekaj iz njegove preteklosti.

Slika 10 Primer oglate pisave (Gardner, 2010)

VIJUGA oziroma nitka je sestavljena pisava, ki nam kaže piščevo obvezo do samega sebe. Pisec ima mnogokrat intuitivno sposobnost, da se na nek način dokoplje do identifikacije s čustvi drugih (vendar bolj kot dvoličnež kot z empatijo). Takšni pisci so lahko izjemno bistri, a ne na račun drugih, in delujejo tako, da ne vnamejo nobenega konflikta. Takšni pisci prav tako kažejo odpor do kategoriziranja oziroma razvrščanja ljudi. Ruth Gardner (2010) je v svoji knjigi omenila, da takšni pisci redkokdaj zahtevajo grafološko analizo, če pa je analiza obvezna, je (zaradi svojega odpora do konfliktov) verjetno ne bodo zavrnilo.

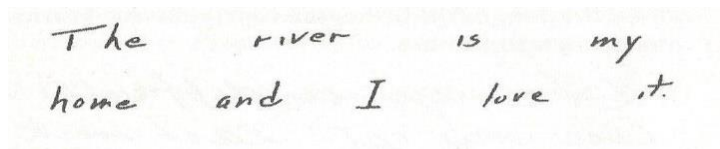
Slika 11 Primer vijugaste pisave (Gardner, 2010)

2.2.8 Presledki med črkami

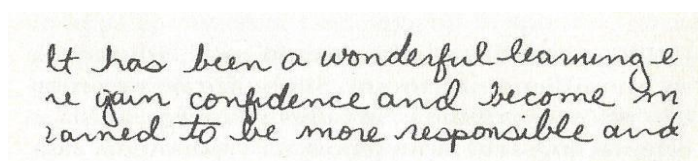
Presledke oziroma prostor med črkami si lahko razlagamo kot stopnjo sodelovanja ter zanašanja na druge ljudi ali kot stopnjo intuicije pisca. Ruth Gardner (2010) je poudarila, da ni premišljeno ugotavljati piščeve osebnosti iz enega samega velikega presledka, saj je pri presledkih ključno, da znamo morebitne osebnostne lastnosti (razbrane iz presledkov) ovreči ter potrditi na podlagi drugih dejavnikov, npr. con ter velikosti pisave.

Ozki presledki med črkami nakazujejo, da je pisec zadržan, prestrašen, utesnjen, obvladan ali zamerljiv. Široki presledki med črkami pa povedo, da je pisec simpatičen ter razumevajoč. Po vsej verjetnosti tak pisec ni varčen oziroma prav nasprotno.

Presledek med besedami ni kontroliran in je popolnoma odvisen od spleta okoliščin. Ruth Gardner (2010) je zatrdila, da lahko izkušen grafolog ugotovi, kakšne presledke ima pisec v pisavi, že samo s poslušanjem govora pisca. Presledek med besedami predstavlja stopnjo kontakta, ki ga pisec vzpostavlja s svojo neposredno okolico. Enakomerni presledek med besedami lahko primerjamo s piščevo malo tiskano ali pisano črko "a". Enakomerne presledke pa oblikujejo ljudje, ki so razumevajoči, sproščeni, uravnovešeni in večinoma nimajo radi pustolovščin. Neenakomerni presledki odražajo to, da se piščev odnos do drugih spreminja, negotovost ter težave pri komunikaciji. Ozki presledki povedo, da hoče pisec ostati v ozkem odnosu ali stalnem odnosu. Prav tako pa nakazujejo, da je pisec zgovoren, vročekrven, spontan in negotov. Široki presledki razkrivajo potrebo po lastnem prostoru ter odmaknjenosti. Razkrivajo pa tudi kritičnega in previdnega človeka, ki je omikan in ima težnjo po osamitvi in ekstravaganci. Izjemno široki presledki pa nakazujejo na osebo, ki je samoljubna, lahkomišelnna in osebo z zelo poudarjeno potrebo po osamitvi.

Slika 12 Primer poudarjeno širokih presledkov (Gardner, 2010)

Slika 13 Primer ozkih presledkov (Gardner, 2010)

Glede presledkov med vrsticami je Ruth Gardner leta 2010 navedla naslednje: "Za presledke med vrsticami pa se zdi, kot da so premišljeno načrtovani. Simbolizirajo organizacijo piščevega razuma. So odsev piščevega smisla za orientacijo, skrbi za

utrujenost ter vrednotenja časa” (str. 38, 39). Enakomerni presledki med vrsticami kažejo, da ima pisec sposobnost načrtovanja, je sistematičen in nima smisla za pustolovščino. Širok presledek med vrsticami nakazuje na objektivnost, umsko gibčnost, lepo vedenje, organizacijo, pa tudi na pomanjkanje spontanosti.

2.2.9 Robovi pisave

Robovi pisave so dobesedno mišljeni kot robovi vrstic, npr. da gredo robovi oziroma vrstice iz desne v levo ali obratno itd. Zdaj, ko smo razčistili, kaj sploh so robovi pisave, pozornost usmerimo na to, kaj robovi povedo o piscu. Robovi so lahko zelo koristni pri analizi pisav, a samo če imamo pred sabo A4 list, ki ga je pisec popisal v celoti ali vsaj večinsko. Pomembno je tudi to, da vemo, da so robovi uporabni samo takrat, ko analiziramo pisma in ne samo izpiskov in naključne pisave.

Robovi nam povedo stopnjo piščeve varčnosti, doslednosti, strpnost ter željo po ugledu ter sprejetju v skupnost. Robovi pa prav tako razkrivajo, kolikšno željo ima pisec za več prostora in tudi koliko ga že zavzema in si ga lasti. Levi, zgornji ter spodnji robovi so “premišljeno” izbrani in regulirani, medtem ko so desni robovi edini spontani. (Gardner, 2010)

Urejeni robovi nam razkrijejo, da pisec razumno razporeja čas in prostor ter posledično, da je zelo organiziran. Zgornji robovi se nanašajo na stopnjo spoštovanja pisca do prejemnika. Levi robovi pa ponazarjajo pričakovanje ugleda in željo po prejemniku (v kakršnem koli pomenu) ali pa predstavljajo prostor, ki ga pisec želi vzdrževati med seboj ter ostalimi. Desni robovi predstavljajo dejansko razdaljo, ki jo pisec vzdržuje med sabo in ostalimi.

Ruth Gardner je leta 2010 za vsako vrsto robov pisave navedla osebne značilnosti pisca, ki ima določen “stil” uporabe robov.

“Širok zgornji rob: zadržanost, uradnost, skromnost, visoko spoštovanje bralca, in če je rob zelo širok, umik.

Ozek zgornji rob: neprisiljenost, neposrednost in morda pomanjkanje spoštovanja do bralca.

Rastoči levi rob: nepotrpežljivost, naglica, navdušenje, vročkrvnost, pojemajoča zapravljenost.

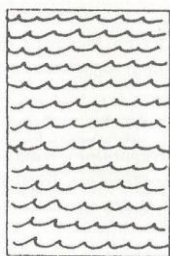
Pojemajoč desni rob: pojemajoča zadržanost.

Pojemajoč levi rob: plahost, začetna nedružabnost, pomanjkanje spontanosti, nenadzorovana zapravljenost, stopnjujoča zaprtost značaja.

Urejen levi rob: samodisciplina, olika.

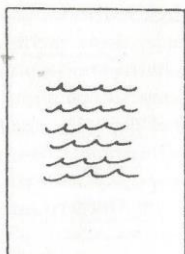
Urejen desni rob: nestrpnost, upoštevanje sprejetih pravil, zaskrbljenost.

Širok levi rob: samo-spoštovanje, visoka merila, bogato kulturno ozračje, plahost, nakazuje "nočno ptico".

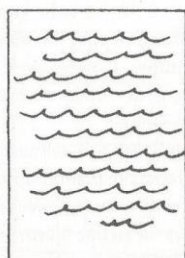
Ozek desni rob: iskanje telesnih med-osebnih stikov, potreba po sprejetju ter hkrati priljudnost in vročekrvnost.

Širok desni rob: strah pred prihodnostjo, čezmerna občutljivost, nerealnost, vzvišenost, nenavadnost, zadržanost, razsipnost.

Ozek levi rob: domačnost, potreba po priljubljenosti, zapravljivost, praktičnost, interes za druge ljudi, nakazuje "jutranjega ptiča".

Vsi robovi ozki: stiskaštvo, pridobitništvo, bolesta radovednost, brezobzirnost, vsiljivost, pa tudi neizmerno sočutje, gostoljubnost in prijaznost.

Vsi robovi široki: okusnost, osamljenost, vzvišenost in/ali skrivnostnost.

Vsi robovi neenakomerni: prizadevnost, strpnost, neorganiziranost, brezskrbnost, ravnodušnost" (str. 43-46).

Slika 14 Zgoraj: primer vseh robov ozkih; na sredini: primer vseh robov širokih; spodaj: primer vseh robov neenakomernih (Gardner, 2010)

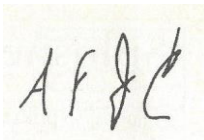
2.2.10 Splošne oblike črk

Splošne oblike črk so lahko zelo uporabne za potrjevanje določenih osebnostnih lastnosti, a niso vedno popolnoma zanesljive in zato jih lahko uporabljamo le, kadar preverjamo osebnostno lastnost pisca, ali določamo osebnostno lastnost (samo, če imamo pokazatelja, ki to potrjuje). Rezultate splošnih oblik črk moramo vedno preverjati, saj oblike črk niso vedno zanesljiv pokazatelj. Ruth Gardner (2010) je prikazala tudi splošne smernice, ki so pomoč pri analiziranju črkovnih oblik.

"Velike črke, ki so oblikovane kot male črke, le da so večje: skromnost ali želja po poenostavljanju.

Ozke črke: plahost, zadržanost, oviranost, simbolična utesnjenost. Velja za vse ozke velike črke.

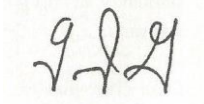
Preproste, enostavne, čiste črke: nagnjenje k preprostosti, pristnosti in neposrednosti v večini stvari. Če je pisava lepo oblikovana, pogosto označuje inteligenco. Jasno razmišljanje.

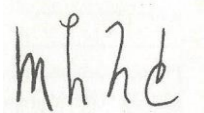
Ostri koti: poteze, ki se ustavijo in spremenijo smer, v splošnem kažejo na odpor ali nerešene zadeve na tem področju piščevega življenja. Pogosto razkrivajo tog, hiter, bister, kritičen in/ali realističen značaj.

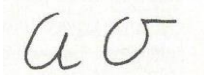
Bahave in bogato okrašene črke: vulgarnost, slab okus, verjetno bahanje; pisec nekaj skriva.

Arkadna poteza proti levi: neodgovorno razmišljanje ali obnašanje; odvisno od črke, pri kateri se pojavlja. Poteza vodi nazaj v preteklost in k sebi.

Visoke in ozke črke: prisotnost idealističnih in/ali religiozних vidikov, saj pri malih črkah poteza sega v zgornjo cono.

Ovali z odprtino na vrhu: zgovornost, odprtost glede samega sebe.

Slika 15 Prva vrsta: primer ostrih kotov; druga vrsta: primer bahavo okrašenih črk; tretja vrsta: primer arkadnih potez proti levi; četrta vrsta: primer visokih ter ozkih črk; peta vrsta: primer ovalov z odprtino na vrhu (Gardner, 2010)

Zaprti ovali: zaprtost ali skrivnostnost glede sebe.

Zaprti ovali s pentljo na desni strani: možna neodkritost do drugih.

Zaprti ovali s pentljo na levi strani: možna neiskrenost do sebe, racionalizacija ter večje težave pri soočanju z resnico o sebi.

Velike črke s polnimi pentljami v zgornji coni: zamišljenost, kot da bi bil v pentlji prostor za domišljijo in preišljevanje, ustvarjanje ali fantaziranje.

Koti v vršičkih črk tako v srednji kot v zgornji coni: radovednost, raziskovanje, verjetno tudi kritičnost.

Male črke znotraj besede so oblikovane kot velike črke: potreba po vzbujanju pozornosti, izstopanju iz povprečja.

Poteze po isti poti: napetost, morda neodločnost ali zatiranje, zadrževanje v sebi. V mali črki "d" pa predstavlja dostojanstvo.

Polne in dolge pentlje v spodnji coni: priljudnost, vključenost, verjetno veliko število znancev.

Trikotne pentlje v spodnji coni: odpor ali napetost na nekaterih od teh področij piščevega življenja.

Arkadna poteza v spodnji coni usmerjena v levo: neodgovornost, na nekaterih področjih življenja; odvisno od črke, kjer se pojavi, ter od ostalih pokazateljev.

Nepozornost na podrobnosti: verjetno pisec ne mara podrobnosti in jih skuša prezreti tudi v življenju.

Slika 16 Prva vrsta: primer potez po isti poti, druga vrsta: primer polnih in dolgih ter polnih pentelj v spodnji coni; tretja vrsta: primer trikotnih pentelj v spodnji coni; četrta vrsta: primer arkadne poteze v spodnji coni usmerjene v levo; peta vrsta: primer nepozornosti na podrobnosti (Gardner, 2010)

Neprimerni dodatki: morda pod stresom ali nepozoren; morda bolan.

Nedokončane črke: to pogosto pomeni, da pisec ne dokonča zadev.

Originalne, kreativne, čitljive črke: ustvarjalnost, inteligenca in nevsakdanost.

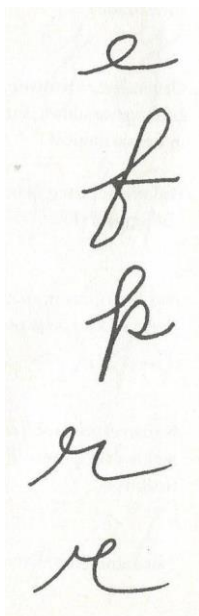
Podaljšane, iztegnjene poteze: podjetniški duh.

Pod linijo, raven, nagnjen začetek: močna želja po uspehu.

Neustrezno zaobljeni vrhovi malih črk: popustljivost, ustrezljivost.

Natančne črke: natančnost.

Slika 17 Prva vrsta: primer neprimernih dodatkov; druga vrsta: primer nedokončanih črk; tretja vrsta: primer originalnih, kreativnih, čitljivih črk; četrta vrsta: primer podaljšanih, iztegnjenih potez; peta vrsta: primer pod linijo, ravnega, nagnjenega začetka; šesta vrsta: primer neustrezno zaobljenih vrhov malih črk; sedma vrsta: primer natančnih črk (Gardner, 2010)

Široka pentlja pri "e": svobodomiselnost.

Uravnotežena črka "f": dober organizator.

Visoka, polna pentlja pri "p": nagnjenost k razpravljanju/prepiranju.

Pentlja na prvem delu črke "r": pisec si poje in brunda.

Pentlja na drugem delu črke "r": pisec poje drugim.

Slika 18 Prva vrsta: primer široke pentlje pri črki "e"; druga vrsta: primer uravnotežene črke "f"; tretja vrsta: primer visoke, polne pentlje pri črki "p"; četrta vrsta: primer pentlje na prvem delu črke "r"; peta vrsta: primer pentlje na drugem delu črke "r" (Gardner, 2010)

Ostra konica črke "s": močna trma.

Zaobljena črka "s": lahko premagljiv nasprotnik, slabič.

Tiskane črke: neodvisnost. Ne naslanja se na druge niti pri pisanju niti v življenju" (str. 47-53).

2.3 Forenzično preiskovanje pisav

Korenine forenzičnega preiskovanja pisav (v nadaljevanju FPP) segajo dolgo nazaj, v čas ko so se začele pojavljati prve prevare oz. ponaredki dokumentov ter podpisov. Z odkritjem pisave so namreč začeli nastajati različni dokumenti in posledično tudi prvotni ponaredki. Prve zapise o ponaredkih pisav najdemo že v stari grški zakonodaji. Kasneje se je razvila latinica, poleg nje pa še "umetnost" ponarejanja pisav. Še kasneje pa je, kot je omenil avtor Borut Pogačnik, Konstantin postavil prve temelje FPP z ugotovitvijo ter napotki: "Če se pojavi dvom o originalnosti kakšnega dokumenta, je treba pričeti ostro preiskavo, v kateri je treba dokazati istovetnost rokopisa s pričami, primerjanjem rokopisa in drugimi dokaznimi sredstvi." (2005, str. 17) To načelo pa velja tudi danes oz. 1700 let po nastanku. Sicer so se res uveljavile različne metode FPP-ja, a bistvo še vedno ostaja enako.

Pri delu sodstva je najprej treba razlikovati grafologijo in FPP. Razlikujeta se predvsem po tem, da grafologija preučuje oziroma raziskuje značaj posameznika ter njegovo osebnost, medtem ko FPP preučuje posameznikova dejanja glede na kratko besedilo, ki je npr. pismo (verjetno grozilno). Pri FPP-ju večinoma izhajamo iz strokovnih spoznanj, ki jim je treba slediti pri vsaki analizi oz. ekspertizi (izvedensko mnenje ali poročilo). Upoštevati moramo tudi to, da je vzorec pisca edinstven in neponovljiv, saj ga je pisec napisal ob točno določenem času ter določenem prostoru. To je tudi edina razlika med pisavo in prstnim odtisom, saj je prstni odtis absolutno nespremenljiv, medtem ko je pisava zelo različna glede na situacijo oziroma čustveno stanje pisca. Na rezultate analize ter samo pisavo pa

močno vplivajo tudi izbira medija (papir, zid, koža, avtomobil), uporaba drog ter zdravil, pisalo in celo položaj, v katerem je pisec pisal. Precej pripomore k uspešni analizi pisave tudi učni podstat (učna osnova) osumljenca.

Cilj FPP-ja je navedel Borut Pogačnik v reviji Pravna praksa: "V ekspertizah želi in mora z največ mogočimi odkritimi istovetnostmi, kljub naštetemu, odgovoriti, ali je obdolženec storilec ali ne" (2005, str. 17). Pri tem pa se upoštevajo splošne in posamične značilnosti duktusa (pisave). Z FPP-jem se da razbrati tudi prostorsko sliko in gibalno sliko.

Ko pa rezultate FPP-ja predstavimo, je potrebno podrobno predstaviti gradiva, ki so nam bila podana, metodo, po kateri smo delali, rezultate, obrazložitev in utemeljitev ter na koncu še zaključek. Nikoli pa ne uporabljamo (pri predstavitvi) kopij originalnih oz. izvirnih vzorcev, saj je v mnogih primerih določen znak ali dokaz viden samo na originalnem vzorcu. (Pogačnik, 2005)

Lastnosti pisca besedila seveda lahko omenimo, kot npr. da je pisec devianten, pohlepen, zloben ali nepošten, vendar ni nujno, da je pisec kadar koli prestopil črto zakona. Prav zato je povsem neznanstveno, neetično ter neutemeljeno upoštevati tovrstne analize kot merilo pri iskanju storilca, kadar imamo izbiro med večji osumljenci. Seveda pa je prav tako mogoče, da etično in sprejemljivo ugotovimo točno razpoloženje pisca v točno določenem terminu oziroma obdobju življenja. To je mogoče prav zaradi tega, ker je pisava lahko drugačna iz dneva v dan oziroma zjutraj, opoldan ali zvečer. Pisava se prav tako spreminja zaradi različnih dejavnikov, npr. razpoloženja, stresnosti, pa tudi zaradi strahu in bojazni. (Pogačnik, 2005)

FPP pri oporokah ter različnih potrdilih ima ponavadi precej drugačne cilje. In sicer v tem primeru ugotavljamo: Ali je bila oseba pod pritiskom, stresom? Ali se je oseba bala? Ali je celo imela skaljeno vest? Pri tem je treba poudariti predvsem to (kot je natančno navedel avtor tega članka), da vseh pisav ter piscev ni mogoče na ta način analizirati. Obstajajo namreč tudi fasadne pisave (grafiti), ki se jih zelo težko analizira ali pa se (v večini primerov) jih sploh ne da analizirati, seveda kot v okviru psihofereničnega stanja pisca oz. avtorja besedila. (Pogačnik, 2005)

Popolnoma drugačna zgodba je spet pri pisanju "anonimk", ki so pogostne in večinoma predstavljajo pravo teroristično dejanje. Pri tem je mogoče uporabiti določena spoznanja oziroma lekcije grafologije kot znanstvene discipline na ta način, da v okviru poglobljene analize oblikujemo piščev psihološki profil oziroma, kot mu pravi Borut Pogačnik (2005), "graforobot". Ko določimo psihološki profil osebe, je naša prva dolžnost, da določimo stopnjo nevarnosti pisca. Mogoče je ugotoviti tudi to, ali gre za ekstrovertirano ali introvertirano osebo in katere osebnostne funkcije so v ospredju. Po Carlu Gustavu Jungu poznamo štiri temeljne funkcije: mišljenje, čustva, čut in intuicijo. A pri anonimnih pismih običajno izstopa le ena, medtem ko druge ne pridejo do izraza. Moramo pa tudi sklepati ter ugotoviti "kako daleč" je oseba, ki se predstavlja kot anonimnež, pripravljena iti. (Pogačnik, 2005)

Velikokrat moramo tudi oceniti piščevo duševno stanje, saj je velika možnost, da imamo opravka z motenimi osebnostmi. Kar se tiče psihoz, imamo največkrat opravka z shizofrenijo, depresivno manično psihozo, paranojo ter z drugimi. Prisotnost teh nam prav tako daje vpogled v globlje plasti osebnosti pisca, iz teh podatkov pa lahko sklepamo tudi to, v katerem obdobju svojega življenja je oseba doživela največ frustracij, npr. otroštvu, puberteti itd.

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Raziskovalne metode

Pri pisanju raziskovalne naloge sem uporabil različne metode dela. V teoretičnem delu sem uporabil metodo dela z viri ter literaturo, v empiričnem delu pa sem uporabil metodo analize praktičnega primera - grafološka analiza ter metodo raziskovalnega intervjuja (pismo ministrstvu za notranje zadeve ter intervju z mentorico Sašo Krajnc Bek).

Pri samem oblikovanju naloge sem uporabil računalnik ter ob tem različno programsko opremo - microsoft word, microsoft powerpoint.

Za izvedbo grafološke analize sem potreboval podatke iz raziskovalne naloge (značilnosti pisav), vzorec piščeve pisave ter več listov za zapiske med analizo pisave.

V prvem raziskovalnem intervjuju sem se v pismu obrnil na ministrstvo za notranje zadeve z vprašanjem o uporabi grafologije v njihovi stroki.

V drugem raziskovalnem intervjuju pa sem rezultate grafološke analize ter s tem narejeno osebno analizo predstavil mentorici ter jo ob izpisanih osebno lastnostih povprašal, ali meni, da te lastnosti dejansko veljajo zanjo.

3.2 Raziskovalni intervju z ministrstvom za notranje zadeve

V okviru prvega raziskovalnega intervjuja sem poslal na ministrstvo za notranje zadeve, oddelek policije, pismo z naslednjim vprašanjem.

“Ali se grafologija uporablja kot sredstvo za razrešitev neznank (iskanje osumljencev, analiza grozilnih pisem ...) v slovenski policiji?”

V roku dveh tednov sem na šolo dobil odgovor, da se v Sloveniji grafologija ne uporablja za reševanje neznank (iskanje osumljencev, analiza grozilnih pisem ...). Zapisali so, da grafologija ni znanstvena disciplina, temveč je psevdoznanost, ki ugotavlja značajske lastnosti posameznika in ga usmerja pri življenjskih odločitvah. Nadaljevali so, da oni namesto grafologije uporabljajo forenzično preiskovanje pisav z namenom ugotovitve pisca posameznega zapisa. Pri tem uporabljajo ustrezno forenzično opremo in validirane ter mednarodno primerljive metode.

Na koncu pa so pripomnili še to, da se FPP uporablja večinoma pri goljufijah, poslovnih goljufijah in pisnih grožnjah. Občasno pa se s pomočjo FPP-ja rešujejo tudi druga kazniva dejanja, denimo ropi, umori ter podobno.

Pismo ministrstvu ter njihov pisni odgovor sta prilogi raziskovalne naloge.

3.3 Rezultati grafološke analize

V okviru praktičnega oz. raziskovalnega dela je moja mentorica Saša Krajnc Bek naredila rokopis poljubne vsebine, jaz pa sem ga analiziral po načelih, ki so navedena v teoretičnem delu te raziskovalne naloge.

Postopek je bil sledeč. Najprej sem si natančno ogledal vzorec piščeve pisave, nato sem izpostavil ter si izpisal vse elemente, ki so izstopali. Potem sem te elemente pisave ovrednotil na tak način, da sem za vsak element navedel vse možne osebnostne lastnosti ter jih na podlagi "ujemanja" med sabo ovrgel ali potrdil. Na koncu pa sem ubesedil rezultate analize.

Grafološko analizo sem naredil tako, da sem najprej izpostavil "dominante" oz. elemente, ki najbolj izstopajo v slogu, velikosti itd. Pisave. Nato sem te elemente pisave ovrednotil, jih potrdil s tem, ko sem jih "povezal" med sabo in tako ustvaril približno značajsko sliko pisca.

Pisava je imela kar nekaj elementov, ki so izstopali, in sicer:

- neenakomerno zgornje območje,
- široko zgornje območje,
- ozka srednja cona,
- neenakomeren desni rob,
- rahel desni naklon,
- rahel pokončni naklon,
- relativno ozka pisava,
- tiskane črke - girlanda,
- velik presledek,
- enakomeren presledek med vrsticami,
- urejen, ozek levi rob pisave,
- zaprti ovali s pentljo na levi strani,
- polne pentlje v spodnji coni,
- nepozornost na podrobnosti,
- včasih široka konica na črki "s".

Glede na te dejavnike sem sestavil seznam možnih osebnostnih lastnosti:

- jasen, absoluten cilj,
- bujna domišljija, človek "na razstavi",
- oseba ni domišljjava ter arogantna,
- prizadevnost, strpnost, ravnodušnost,
- popolna kontrola nad svojim življenjem,
- uslužnost, prijateljstvo, odprt značaj,
- samo-disciplina, zadržanost, plašnost,
- neodvisnost, dovezetnost,
- simpatičnost, razumevajoča osebnost,
- sposobnost načrtovanja,
- olika, "jutranji ptič", domačnost,
- iskrenost do sebe, racionalizacija,
- priljudnost, vključenost, veliko znancev,
- ne mara podrobnosti, skuša prezreti podrobnosti v življenju,
- močna trma.

Izpostavil sem vse elemente mentoričine pisave in vse možne osebnostne lastnosti (glede na elemente pisave). V nadaljevanju bom "razčlenil" potrdil ali ovrgel določene osebnostne lastnosti.

3.3.1 Miselni procesi, produktivnost ter sposobnosti

Pisec ima precej jasne ter absolutne cilje, ki si jih je zadal in se jih ima namen tudi držati med drugim zaradi močne trme, ki se pojavi večinoma samo pri izzivih ter ciljnih. Ima zelo bujno domišljijo, ki se izkaže za uporabno v vsakdanjem življenju. Je potrpežljiv in izkazuje pri nalogah ter opravljenih prizadevanje in dovezetnost. Izkazuje željo po popolni ali večinski kontroli nad svojim življenjem, tej želji pa pripomoreta izjemna samo-disciplina ter volja pisca. Pri posameznih opravilih ter v vsakdanjem življenju je precej neodvisen. Piscu pa pride prav tudi sposobnost načrtovanja. Med drugim ne mara podrobnosti, saj je bolj površinsko naravnani, a ima sposobnost koncentracije ter preciznosti (samo kadar je to res nujno).

Pisec se slabo odziva na abstraktne situacije v življenju, saj mu je bolj blizu logično ter racionalno razmišljanje. Večkrat poseže po logični rešitvi in ne po tisti, ki se mu samo zdi prava. Ko pa pride do pomembnih odločitev, sta v ospredju - tako kot pri iskanju rešitev - logičnost in racionalnost. Pisec hrepeni po vključenosti, kar se tiče pomembnih odločitev, kar potrjuje tudi dejstvo, da želi imeti popolno kontrolo nad svojim življenjem. Med drugim tudi ne dopušča, da se drugi odločajo zanj.

3.3.2 Odnosi do samega sebe ter čustva

Pisec je nearoganten in nedomišljav, kar ga tudi povezuje z njegovimi prijatelji (za katere vložijo veliko časa ter energije). Njegovemu odnosu s prijatelji pripomoreta tudi odprtost, ki je prisotna predvsem pri novih ter starih prijateljih ter uslužnost, ki je prisotna le, če so drugi prijazni do njega. Pisec je razumevajoča oseba, sploh kadar pride do oseb v stiski. Zaradi tega izpade simpatična oseba. Izmenjava dva glavna vedenjska sloga, in sicer olika ter domačnost. Med tema dvema slogoma menjava ustrezno ter okoliščinam primerno. Npr.: pisec je olikan, kadar je to res pomembno, medtem ko je domačen, kadar je to okoliščinam primerno. Poleg tega pa zna dobro spreminjati vzdušje okoli sebe iz resnega v domačnostno.

V odnosu s samim sabo je pisec pri pomembnih odločitvah iskren. Pri pomembnih odločitvah mu pomagajo v ospredju najbližji ter znanci, ki jih je veliko. Dobro vzdržuje odnose z znanci in najbližjimi zaradi svoje simpatičnosti ter priljudnosti.

3.4 Raziskovalni intervju z mentorico

Ob zaključku grafološke analize sem mentorici predstavil rezultat grafološke analize njene pisave. V namen raziskovalnega intervjuja sem pripravil vprašalnik z izvlečkom osebnostnih lastnosti (27), ki sem jih razbral iz pisave. V intervjuju sem mentorico vprašal, v koliki meri meni, da posamezne lastnosti držijo zanj.

Ugotovil sem, da je moja grafološka analiza bila precej uspešna in da je bila velika večina ugotovljenih osebnostnih lastnosti prepoznana tudi s strani mentorice.

Mentorica se je strinjala o večini trditev, ki so bile zajete v vprašalniku. Potrdila je 25 od 27-ih osebnostnih lastnosti. S pretvorbo v odstotke sem ugotovil, da se je mentorica torej prepoznala pri 92 % osebnostnih lastnosti, ki sem jih razbral iz analize.

Vprašalnik je priloga raziskovalni nalogi.

4 RAZPRAVA

Kot sem v začetku raziskovalne naloge zapisal, sem si zastavil štiri hipoteze.

Prvo hipotezo, ki trdi, da posameznik pri sebi prepozna od 61 % pa do 70 % osebnostnih lastnosti, ki so bile razbrane iz grafološke analize njegove pisave, ZAVRAČAM. Ugotovil sem namreč, da je mentorica izmed prepoznanih osebnostnih lastnosti prepoznala veliko večji odstotek vseh lastnosti, kot sem predvideval. Prepoznala je namreč celo 92 % osebnostnih lastnosti.

Druga hipoteza, ki zagovarja, da je rezultat grafološke analize odvisen od pogojev in pravil, na podlagi katerih nastane rokopis, se mi je POTRDILA. Iz teorije v pisnih virih sem ugotovil, katerih pravil se mora držati pisec rokopisa, da je kasneje možno opraviti grafološko analizo. Ta pravila sem nato predstavil mentorici in ji dejal, da mora zapisati rokopis glede na njih. Iz kasnejše grafološke analize in pridobljene pisave sem ugotovil, da v kolikor ne bi bila upoštevana vsa vnaprej določena pravila, analize ne bi mogel opraviti v celoti in tako uspešno.

Tretja hipoteza se je glasila, da se grafologija ne uporablja kot sredstvo za razrešitev neznank v slovenski policiji. Tudi ta hipoteza se mi je POTRDILA. Iz pisma, prejetega z ministrstva za notranje zadeve, sem namreč razbral, da kot sredstvo za razrešitev neznank v slovenski policiji namesto grafologije uporabljajo forenzično preiskovanje pisav ter druge validirane ter mednarodno primerljive metode.

Menim, da sem izbral ustrezne metode dela, saj sem s pomočjo le-teh prišel do željenih rešitev oziroma rezultatov.

5 ZAKLJUČEK

Raziskovalna naloga, ki sem se je lotil, je izpolnila moja pričakovanja. Zelo podrobno sem se ob raziskovanju seznanil z izdelavo grafološke analize, ter grafologijo kot tako spoznal vse od njenih začetkov do danes. Grafološke analize sem se tudi sam lotil v praksi in bil zelo pozitivno presenečen nad izidom le-te, saj sem prišel do zelo zanimivih zaključkov. Hkrati pa sem tekom raziskovanja pridobil odgovore na vsa zastavljena vprašanja, kar mi je bil prvenstveni cilj raziskovanja. Čeprav se mi ob zaključku naloge pričenjajo porajati še marsikatera nova vprašanja.

Med raziskovanjem se mi je potrdilo, da naša pisava pove še marsikaj več kot le to, kar je videti že na prvi pogled oziroma je napisano. Pove nam, kaj smo, kdo smo, kako reagiramo... Če se podrobneje posvetimo analizi svoje pisave, lahko posledično tudi vplivamo na svoje življenje v smislu spreminjanja osebnostnih lastnosti, v kolikor spremenimo tudi način pisanja. Ta tema bi lahko bila eno izmed tistih, ki bi jo bilo morda vredno raziskovati v nadaljevanju. Se pa ob tem odpira še veliko več najrazličnejših področij, ki bi se jih dalo še raziskati. Med drugim bi bilo zanimivo pridobiti več pisav iste osebe v različnih časovnih obdobjih oziroma v različnih čustvenih stanjih ter ob tem primerjati grafološke analize. Ali se dotakniti vprašanj, v kolikšni meri pišejo ljudje v različnih slogih - girlandi, arkadi, oglati pisavi ter vijugasti pisavi. V bodoče bi lahko primerjali tudi grafološko analizo pisave osebe, ki je desničar, in osebe, ki je levičar, ter nato iskali morebitne tipične značilnosti posameznega pisca.

6 VIRI IN LITERATURA

1. Bajec, A. ... (et al.) (b.d.). *Grafologija*. Pridobljeno 15. 1. 2018 s http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=grafologija&hs=1.

2. Barrett, V. D. (1997). *Grafologija*. Ljubljana: Domus.

3. Battestin, J. (2008). *Osnove grafologije*. Ljubljana: Samozaložba.

4. Gardner, R. (2010). *Kako razberemo osebnost iz pisave*. Ljubljana: ARA založba.

5. Pogačnik, B. (2005). *Izgon grafologije iz sodne prakse*. Pravna praksa: časopis za pravna vprašanja, 24/710(38), 17.

7 PRILOGE

PRILOGA A – Rokopis

Pred nami so eni najlepši prazniki v celem letu. Prazniki, ko se zbere na lupi na družina, postrojijo smučice, pometod tudi jastike in slupaj služijo dobro večerje. Otroci pa se tako ali tako najbolj veselijo božiča ali dedca unaze. Tudi pri naših otrocih ni čisto nič drugače. Vse se vrta drug materialni želje, igrače, termični stonel, ki malo pa je tistih, ki pomislijo na to, da v današnjem času, v poplavi vsega potrebnega in nepotrebnega, ki nas obkroža, potrebujemo še vse kaj drugega. Prudsem čas, da smo lahko slupaj, kaj se v zadržem času vse redkeje vidimo s tistimi, ki jim imamo radi - bodisi je to družina ali prijatelji. Prudtem se tam odpravimo slupaj, kaj lepega, novega, zanimivega doživimo in se imamo bolj. Tu če dejansko pomislimo na to, kdaj nam je bilo v preteklosti najbolj bolj, nepozabno, smo se najboljše počutili, je to bilo tistih, ko smo bili delovni materialnega dovolja. Materialne dobrine namreč ne pushjo torej početa ne nos. Zelo se to vidi tudi pri otrocih, ki jim je igrače, ki jo dobijo, zanimiva le bodi čas, medtem, ko ni lepa doživljanje zapamti za večno. Zato poskušimo, da bodo priložnosti prazniki prežeti z lepimi doživljanji, ki jim ne bodo pozabili.

Jože Krajnc Bek

Slika 19 Rokopis za grafološko analizo (Vir: Krajnc Bek)

PRILOGA B – Pismo ministrstvu za notranje zadeve

Republika Slovenija
Ministrstvo za notranje zadeve
POLICIJA
Štefanova 2
1501 Ljubljana,

Laporje, 9.11. 2017

Pozdravljeni!

Moje ime je Luka Urban Kitek. Star sem 13 let in obiskujem Osnovno šolo Gustava Šliha Laporje. Pišem vam, ker v okviru Bistre Ptuj delam raziskovalno nalogo na temo grafologije pod mentorstvom učiteljice Saše Krajnc Bek.

V okviru naloge imam namen raziskati zgodovino grafologije, njene osnove ter uporabnost v vsakdanjem življenju. Postavil sem si nekaj raziskovalnih vprašanj in eno izmed njih se navezuje tudi na vaše delo, zato vas prosim za pomoč.

Raziskovalno vprašanje se glasi: **Ali se grafologija uporablja kot sredstvo za razrešitev neznank (iskanje osumljencev, analiza grozilnih pisem...) v slovenski policiji?**

Prosim vas za odgovor na svoje raziskovalno vprašanje.

Za vaš odgovor se vam že vnaprej iskreno zahvaljujem.

Luka Urban Kitek
raziskovalec

Saša Krajnc Bek
mentorica raziskovalne naloge

PRILOGA C – Odgovor ministrstva za notranje zadeve

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE

POLICIJA

Generalna policijska uprava
Policijska akademija

Rocenska ulica 56, 1211 Ljubljana Šmartno

T: 01 514 70 00

F: 01 514 71 00

E: pa@policija.si

www.policija.si

Gospa Saša Krajnc Bek
Osnovna šola Gustava Šiliha Laporje
Laporje 31
2318 Laporje

Številka: 630-192/2017/2 (262-02)

Datum: 22. 11. 2017

Zadeva: Saša Krajnc Bek, zaprosilo za podatke – odgovor

Zveza: zaprosilo Luka Urbana Kitka

Obveščamo vas, da Slovenska policija pri svojem delu grafologije ne uporablja, ker ne gre za znanstveno disciplino. Grafologija je namreč psevdoznanost, ki na podlagi rokopisa ugotavlja značajske lastnosti posameznika in ga usmerja pri življenjskih odločitvah.

V forenzičnem laboratoriju slovenske policije opravljamo **preiskave rokopisov in podpisov** z namenom ugotovitve pisca posameznih zapisov. Pri tem uporabljamo ustrezno forenzično opremo in validirane ter mednarodno primerljive metode.

Najpogostejše vrste kaznivih dejanj, ki se rešujejo s tovrstnimi preiskavami so goljufije, poslovne goljufije in grožnje. Občasno se rešujejo tudi druge vrste kaznivih dejanj, denimo ropi, umori in podobno.

Za sodelovanje se vam zahvaljujemo in vas lepo pozdravljamo.

S spoštovanjem,

Pripravil:
dr. Aleksander Koporec Oberčkal
višji policijski inšpektor

Danijel Žibret
direktor
višji policijski svetnik

Poslati:

– Saša Krajnc Bek, OŠ Gustava Šiliha Laporje, Laporje 31, 2318 Laporje - (navadno, izvajalec poštne storitve)

Slika 20 Odgovor ministrstva za notranje zadeve (Vir: Krajnc Bek)

PRILOGA D – Rešen vprašalnik s prepoznanimi osebnostnimi lastnostmi

PREPOZNANE OSEBNOSTNE LASTNOSTI IZ GRAFOLOŠKE ANALIZE

	OSEBNOSTNA LASTNOST	Ali jo prepoznaš?
1.	jasni ter absolutni cilji	✓
2.	močna trma pri izzivih ter ciljih	✓
3.	bujna domišljija pri vsakdanjem življenju	-
4.	potrpežljivost	-
5.	pri nalogah ter opravih prizadevanje in dovezetnost	✓
6.	željo po popolni ali večinski kontroli nad svojim življenjem	✓
7.	samo-disciplina ter volja	✓
8.	neodvisen pri posameznih opravih ter vsakdanjem življenju	✓
9.	sposobnost načrtovanja	✓
10.	sposobnost koncentracije ter preciznosti (samo kadar je to res nujno)	✓
11.	slabo se odziva na abstraktne stvari v življenju	✓
12.	naklonjenost logičnemu ter racionalnemu razmišljanju	✓
13.	posega po logični rešitvi	✓
14.	logičnost ter racionalnost ob pomembnih odločitvah	✓
15.	hrepeni po vključenosti pri pomembnih odločitvah	✓
16.	ne dopušča, da se drugi odločajo zanj	✓
17.	nearogantnost in nedomišljavost	✓
18.	v prijatelji vložijo veliko časa ter energije	✓
19.	odprtost v odnosu s prijatelji	✓
20.	uslužnost, če jo drugi vračajo	✓
21.	razumevajoča oseba ob osebah v stiski	✓
22.	simpatična oseba	✓
23.	olika ter domačnost glede na okoliščine	✓
24.	spreminjanje vzdušja okoli sebe iz resnega v bolj domače	✓
25.	iskrenost do samega sebe	✓
26.	pri pomembnih odločitvah ji pomagajo bližnji in znanci, ki jih je veliko	✓
27.	dobro vzdržuje odnose z znanci	✓
Skupen seštevek prepoznanih osebnostnih lastnosti		25/27

Slika 21 Rešen vprašalnik s prepoznanimi osebnostnimi lastnostmi (Vir: Krajnc Bek)